

Sprawozdanie z oceny własnej
– doświadczenia jednostek w uznawaniu efektów uczenia się
osiągniętych poza edukacją formalną (2014)

1. Opis

1a. Wpływ niżu demograficznego na funkcjonowanie jednostki

Według danych MNiSzW, w roku akademickim 2012/2013 w polskich uczelniach studiowało 1 675 815 studentów, zgodnie zaś z prognozami MNiSzW w następstwie niżu demograficznego liczba studiujących w r. 2024/2025 spadnie do 1 254 000 (czyli o 25%), a w r. 2035/2036 wynosić będzie ok. 1 486 000 (czyli o ok. 9% mniej niż w r. 2012/2013).

Czy w trwającej kadencji władze jednostki podjęły analizę wpływu niżu demograficznego na jej obecne i przyszłe funkcjonowanie (np. przy okazji opracowywania strategii jednostki)?

Kwestie niżu demograficznego były omawiane na Radzie Wydziału przy okazji dyskusji nad strategią i misją Wydziału. Wzięto w niej pod uwagę nie tylko spadającą liczbę potencjalnych studentów kraju, lecz także poszerzające się możliwości na rynku pracy dla absolwentów studiów z gruntownym wykształceniem matematycznym. W efekcie tej dyskusji, podjęto działania wzbogacające naszą tradycyjną ofertę dydaktyczną o wątki interdyscyplinarne, dające naszym absolwentom lepsze przygotowanie do podjęcia pracy w zawodach odwołujących się do wiedzy matematycznej w różnych obszarach działalności społecznej. I tak, w nieodległych jeszcze czasach kształciliśmy w zasadzie w zakresie czystych dyscyplin nauki: matematyki oraz informatyki. Dziś, poza kształceniem przyszłych matematyków oraz informatyków, promujemy grupy absolwentów dobrze przygotowanych merytorycznie do pracy w finansach i ubezpieczeniach, laboratoriach przemysłowych oraz prowadzących zaawansowane badania genetyczne.

Liczymy na to, że działania te skutecznie zamortyzują lukę demograficzną. Jak dotąd, wybory kandydatów na studia potwierdzają słuszność tej strategii – obserwujemy stale rosnącą liczbę kandydatów na studia informatyczne, choć liczba kandydatów na studia matematyczne zmalała. Jeśli taka tendencja będzie się utrzymywać, rozważymy zwiększenie liczby miejsc na studiach informatycznych, kosztem zmniejszenia liczby studiujących matematykę. Uważamy także, że zwłaszcza w obliczu niżu demograficznego, konieczne jest kontynuowanie starań o wysoką jakość kształcenia i wysoką pozycję jednostki w kraju. Pozwoli to zapewnić mniejszy spadek liczby studiujących niż w uczelniach konkurencyjnych, co paradoksalnie może mieć pozytywny wpływ na kwotę dotacji.

Jeśli tak, to kto dokonywał tej analizy (np. władze jednostki, Zespół Zapewniania Jakości Kształcenia, komisja lub komisje Rady jednostki, specjalnie powołany zespół ekspertów, inne)?

Powyższe analizy zostały dokonane przez władze Wydziału, po szerokiej dyskusji, obejmującej wielu pracowników i podsumowanej na Radzie Wydziału.

Czy w wyniku tej analizy zaplanowano konkretne działania zapobiegające negatywnym następstwom niżu demograficznego?

Tak, jak to przedstawiono w odpowiedzi na pierwsze pytanie.

1b. Doświadczenia jednostki w uznawaniu efektów uczenia się osiągniętych poza uczelnią

Zarówno w latach 90. ubiegłego wieku, jak i w ciągu ostatnich kilkunastu lat osoby posiadające już doświadczenie zawodowe podejmowały na UW studia zaoczne (ale także podyplomowe, a niekiedy dzienne), np. nauczyciele będący absolwentami filologii rosyjskiej podejmowali studia na kierunku filologia polska; pracownicy archiwów – studia na kierunku historia, specjalizacja archiwistyka itp.

Czy w jednostce zaliczano już doświadczenia zawodowe studentów na poczet przedmiotów/modułów programu studiów (dziennych, zaocznych, podyplomowych)?

Jeśli tak, to prosimy o przedstawienie przeglądu dotychczasowych praktyk w tym zakresie – sięgający nawet lat 90. i uwzględniający doświadczenia prodziekanów ds. studenckich, dyrektorów ds. studenckich, kierowników studiów podyplomowych, kierowników studiów zaocznych.

W końcu lat 90-tych mieliśmy do czynienia ze sporą grupą praktykujących nauczycieli szkolnych, którzy kiedyś studiowali matematykę, ale formalnie nie ukończyli studiów, więc nie mieli wykształcenia wyższego. Ponieważ przepisy o zawodzie nauczyciela wymagały od nich uzupełnienia wykształcenia, osoby te zgłaszały się na Wydział. Zwykle były to osoby, które uzyskały w przeszłości absolutorium z matematyki, ale nie przygotowały pracy dyplomowej. Wyznaczaliśmy im roczny cykl „odnowienia studiów”. Mieli obowiązek uczestniczenia w seminarium magisterskim oraz zaliczyć wskazany przez opiekuna seminarium wybrany wykład. Zarówno tematyka seminarium, jak też wykłady do wyboru uwzględniały (często wieloletnie) doświadczenie uzyskane w zawodzie nauczyciela. W szczególności, tematy prac magisterskich tych osób w większości przypadków dotyczyły tych obszarów matematyki, z którymi nauczyciel ma do czynienia. Wiele z tych prac było na bardzo dobrym poziomie, choć wymagania stawiane przed nimi w zakresie matematyki wyższej były takie same, jak dla „typowych” magistrantów. Ewidentnie, odwołanie się do zdobytych wcześniej doświadczeń zawodowych przyniosło dobre rezultaty.

Studenci informatyki z kolei dość wcześnie podejmują pracę zawodową. W związku z tym dość częstym przypadkiem jest wykorzystywanie doświadczeń zawodowych podczas przygotowywania prac dyplomowych. Zdarza się, że temat pracy licencjackiej, która polega na przygotowaniu oprogramowania, jest ściśle związany z zadaniami, które studenci mają do wykonania w pracy zawodowej. Bywa też tak, że student zgłasza się do opiekuna z niemal gotową pracą magisterską (oprogramowaniem spełniającym odpowiednie standardy), która wymaga jedynie właściwego opracowania redakcyjnego. Jednak formalnie, bez weryfikacji choćby poprzez egzamin czy pozytywnie ocenioną pracę, doświadczenia zawodowe nie były zaliczane na poczet studiów.

2. Dobre praktyki w ocenianej dziedzinie (rozwiązania sprawdzone i godne upowszechnienia)

Jakie rozwiązania (procedury) spośród odnotowanych w punkcie 1b. sprawozdania można uznać za rozwiązania sprawdzone i godne upowszechnienia?

Powyższe rozwiązania wydają się być uniwersalne. W szczególności w punkcie 1b opisano obecnie stosowaną praktykę. Bylibyśmy w stanie podobnie postąpić z osobami, które zgłosiłyby się w podobnym celu, ale z bagażem doświadczeń z zakresu finansów, ubezpieczeń, statystyki lub zastosowań przemysłowych.

3. Szanse i zagrożenia (w kontekście przewidywanych skutków niżu demograficznego) wynikające z proponowanych przez MNiSzW rozwiązań prawnych

Przyjęty przez Radę Ministrów w grudniu 2013 r. projekt *Ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym* zawiera m.in. zapisy:

Art. 1 pkt 99:

„Art. 170f. Senat uczelni określa organizację potwierdzania efektów uczenia się, w tym:

- 1) zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się;
- 2) sposób powoływania i tryb działania komisji weryfikujących efekty uczenia się.

Art. 170g. 1. Efekty uczenia się mogą zostać potwierdzone:

- 1) osobie posiadającej świadectwo dojrzałości i co najmniej 5 lat doświadczenia zawodowego – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie;
- 2) osobie posiadającej tytuł zawodowy licencjata lub równorzędny i co najmniej 3 lata doświadczenia zawodowego po ukończeniu studiów pierwszego stopnia – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia drugiego stopnia;
- 3) osobie posiadającej tytuł zawodowy magistra lub inny równorzędny i co najmniej 2 lata doświadczenia zawodowego po ukończeniu studiów drugiego stopnia albo jednolitych studiów magisterskich – w przypadku ubiegania się o przyjęcie na kolejny kierunek studiów pierwszego lub drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie.

2. W przypadku absolwentów kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych oraz kolegiów pracowników służb społecznych przystępujących do potwierdzenia efektów uczenia się nie jest wymagane spełnienie warunku pięcioletniego doświadczenia zawodowego.

3. W wyniku potwierdzenia efektów uczenia się można zaliczyć studentowi nie więcej niż 50% punktów ECTS przypisanych do danego programu kształcenia określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia.

4. Liczba studentów na danym kierunku, poziomie i profilu kształcenia, którzy zostali przyjęci na studia na podstawie najlepszych wyników uzyskanych w procesie potwierdzenia efektów uczenia się, nie może być większa niż 20% ogólnej liczby studentów na tym kierunku, poziomie i profilu kształcenia”.

Art. 42:

„Senaty uczelni są obowiązane, w terminie do dnia 30 czerwca 2014 r., podjąć uchwały w sprawach, o których mowa w art. 170f ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą”.

3a. Szanse

Jakie szanse dla jednostki – zdaniem władz jednostki i Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia – wynikają z proponowanych przez MNiSzW rozwiązań prawnych?

W świetle doświadczeń opisanych w punkcie 1b oraz uwagi z punktu 2, jesteśmy w stanie adekwatnie poprowadzić kształcenie osób dysponujących doświadczeniami zawodowymi w zakresie tych zawodów, do wykonywania których przygotowujemy dziś naszych absolwentów. Dysponujemy także kadrą, która łączy pracę na uczelni z aktywnym uprawianiem zawody informatyka i matematyka. Stwarzanie możliwości uzupełniania wykształcenia wyższego osobom z doświadczeniem zawodowym może także korzystnie wpłynąć na kształcenie „typowych” studentów, gdyż podczas wspólnych zajęć powstają okazje do dzielenia się tymi doświadczeniami i ich analizy z punktu widzenia przedmiotów teoretycznych.

3b. Zagrożenia

Jakie zagrożenia dla jednostki – zdaniem władz jednostki i Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia – wynikają z proponowanych przez MNiSzW rozwiązań prawnych?

Zaliczanie doświadczeń zawodowych na poczet studiów wydaje się dość delikatną kwestią zwłaszcza w przypadku informatyki. Absolwent studiów informatyczny musi być w stanie utrzymać się na rynku pracy przez prawie 50 lat. Postęp w dziedzinie informatyki jest bardzo szybki. Zmieniają się narzędzia, które są wykorzystywane w firmach informatycznych. Nasz program kształcenia skupia się zatem nie tylko (a nawet nie przede wszystkim) na nauce konkretnych, aktualnych w danym momencie technologii, ale na przekazywaniu konkretnych uniwersalnych idei, które pozwolą absolwentom z łatwością opanowywać przyszłe rozwiązania informatyczne. Tymczasem doświadczenia zawodowe osób starających się o ich zaliczenie na poczet studiów mogą sprowadzać się do obycia i opanowania jedynie tych metod, które są dostępne w danej chwili lub były dostępne w przeszłości, nie obejmują szerszego spojrzenia na daną tematykę i nie gwarantują umiejętności rozumienia i opanowania przyszłych technologii. Należy zatem bardzo starannie opracować metody weryfikacji doświadczeń zawodowych. Obawiamy się trochę dużej liczby wniosków od osób aktywnych zawodowo, ale niekoniecznie do końca rozumiejących istotę przygotowania informatycznego oferowanego na studiach wyższych.

Pewną trudność mogą sprawiać nam także osoby o bardzo egzotycznych doświadczeniach zawodowych, które trudno byłoby powiązać z naszymi profilami kształcenia. Nie byłby to jednak problem nie do pokonania, ze względu na bardzo dużą elastyczność kształcenia, oferowaną już dziś wszystkim studentom: począwszy od piątego semestru, każdy student uczy się według indywidualnego programu studiów.

4. Załączniki (pomocne UZZJK w pracach nad sprawozdaniem z oceny własnej w skali całej uczelni).

Sprawozdanie, opracowane przez Wydziałowy Zespół Zapewnienia Jakości Kształcenia, zostało zaakceptowane przez Dziekana Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki w dniu 8 września 2014 r.

Podpis Dziekana wydziału

Podpis Przewodniczącego WZZJK